

U S N E S E N Í

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Mgr. Michala Bobka, soudce JUDr. Radana Malíka a soudkyně JUDr. Barbary Pořízkové v právní věci žalobkyně: **V.H.**, zast. Mgr. Davidem Strupkem, advokátem se sídlem Betlémské náměstí 351/6, Praha 1, proti žalovanému: **Ministerstvo zdravotnictví**, se sídlem Palackého náměstí 375/4, Praha 2, proti rozhodnutí ministra zdravotnictví ze dne 20. 5. 2022, čj. MZDR 13955/2022-3/PRO, v řízení o kasační stížnosti žalovaného proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 30. 1. 2023, č. j. 17 Ad 10/2022-30, ve věci procesního nástupnictví na straně žalobkyně,

t a k t o :

V řízení o kasační stížnosti bude Nejvyšší správní soud na straně žalobců pokračovat s: a) O.H., b) M. H., c) A. H., d) L. D., e) B. K.

O d ů v o d n ě n í :

[1] Projednávaná věc se týká žádosti původní žalobkyně, V. H., označené v záhlaví tohoto usnesení (dále též jen „žadatelka“), o poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávně provedenou sterilizaci podle zákona č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon č. 297/2021 Sb.“). Tuto žádost žalovaný nejprve zamítl rozhodnutím ze dne 22. 3. 2022, č. j. MZDR 1540/2022-8/PRO. Žadatelka podala proti tomuto rozhodnutí rozklad, který však ministr zdravotnictví rozhodnutím ze dne 20. 5. 2022, čj. MZDR 13955/2022-3/PRO, zamítl a prvostupňové rozhodnutí potvrdil.

[2] Žadatelka se následně obrátila na Městský soud v Praze, který rozsudkem ze dne 30. 1. 2023, č. j. 17 Ad 10/2022-30, citované rozhodnutí ministra zdravotnictví zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

[3] Proti rozsudku městského soudu podal žalovaný kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu. Dne 22. 11. 2023 obdržel nicméně Nejvyšší správní soud sdělení právního zástupce žadatelky, že jeho klientka dne 9. 7. 2023 zemřela. V návaznosti na skončení dědického řízení poté přípisem ze dne 25. 4. 2024 navrhl právní zástupce, nyní již právních nástupců žadatelky, Nejvyššímu správnímu soudu o postup podle § 107 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), ve spojení s § 64 zákona

č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), tedy o pokračování v řízení s právními nástupci – dědici – žadatelky – konkrétně s jejím manželem (O. H.) a čtyřmi dětmi (M. H., A. H., L. D. a B. K.). Právní zástupce zároveň předložil sdělení notářky ve věci pozůstalosti žadatelky a rovněž jemu udělené plné moci ze strany všech právních nástupců žadatelky.

[4] Žalovaný ve svém vyjádření k otázce případného procesního nástupnictví na straně žadatelky namítl, že k procesnímu nástupnictví v řízení o žádosti podle zákona č. 297/2021 Sb. nelze přistoupit. Zdůraznil, že jde o nárok veřejnoprávní, na který nemohou dopadat předpisy dědického práva, obdobně jako např. nelze dědit živnostenské oprávnění. Nárok podle zákona č. 297/2021 Sb. není dluhem státu vůči žadatelce, nýbrž se dluhem stává až nabytím právní moci rozhodnutí o přiznání tohoto nároku. Do té doby působí stát v postavení vrchnostenském, v němž o nároku autoritativně rozhoduje. Nelze tak hovořit o věřiteli a dlužníkovi, a tudíž ani o závazku a dluhu, který by podle § 1475 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., tvořil součást pozůstalosti. V době úmrtí tak žadatelce nemohla patřit pohledávka vůči státu, neboť o její žádosti nebylo do toho okamžiku rozhodnuto.

[5] S ohledem na úmrtí žadatelky – dosavadní žalobkyně – musel Nejvyšší správní soud vyřešit otázku, zda a s kým lze v řízení o kasační stížnosti pokračovat na straně žalobců.

[6] Soudní řád správní neobsahuje vlastní úpravu procesního nástupnictví. Uplatí se proto § 64 s. ř. s., podle něhož platí, že *[n]estanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro řízení ve správním soudnictví přiměřeně ustanovení první a třetí části občanského soudního řádu.*

[7] Podle § 107 odst. 2 o. s. ř. poté platí, že *[z]tratí-li způsobilost být účastníkem řízení fyzická osoba a umožňuje-li povaha věci pokračovat v řízení, jsou procesním nástupcem, nestanoví-li zákon jinak, ti, kteří vstoupili do práva nebo povinnosti, o něž v řízení jde.*

[8] Z uvedeného je zřejmé, že je nutné vyřešit dvě otázky:

1. *zda povaha věci umožňuje pokračovat v řízení, tedy zda práva a povinnosti, o něž v řízení jde, přešla z účastníka, který ztratil svoji způsobilost, na jeho právního nástupce;*
2. *kdo vstoupil do práva nebo povinnosti, o něž v řízení jde (kdo je právní nástupce).*

[9] Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval první z vymezených dvou otázek, tedy tím, zda povaha této věci umožňuje pokračovat v řízení s procesními nástupci žadatelky za přiměřeného použití § 107 o. s. ř. podle § 64 s. ř. s.

[10] Podle § 145 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, platí, že *[p]ozůstalost tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci.* Mezi práva a povinnosti, která jsou výlučně spjata s osobou zesnulého účastníka a nepřechází tak na dědice, patří například nárok na bolestné a ztížení společenského uplatnění, nárok na výživné, povinnost poskytnout zadostiučinění při porušení práva na ochranu osobnosti, nebo zemře-li v průběhu soudního řízení o ochranu osobnosti žalovaná osoba, která se údajně dopustila zásahu do osobnostní sféry oprávněné fyzické osoby. Výjimku z tohoto pravidla představují pohledávky i.) *uznané* nebo ii.) *uplatněné* u orgánu veřejné moci podle

pokračování

§ 1475 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (srov. Svoboda, K., Smolík, P. a kol: Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, komentář k § 107; srov. rovněž např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 25 Cdo 3556/2016).

[11] Právě projednávaná věc se týká žádosti o poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávně provedenou sterilizaci podle zákona č. 297/2021 Sb. Tento zákon konkrétně stanoví, že oprávněné osoby (které podstoupily v období od 1. 7. 1966 do 31. 3. 2022 na území ČR sterilizaci v rozporu s právem) mají „**nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky ve výši 300 000 Kč**“ (§ 4 odst. 1 tohoto zákona; zvýrazněno NSS). Tento nárok třeba „**uplatnit u ministerstva nejpozději do tří let od účinnosti zákona, jinak zaniká**“ (§ 4 odst. 2 stejného zákona; opět zvýrazněno NSS). O přiznání nároku přitom rozhoduje právě ministerstvo, a to do 60 dnů (§ 5 stejného zákona).

[12] Argumentace žalovaného v jeho vyjádření, podle něhož nárok na peněžitou dávku není do pravomocného rozhodnutí o přiznání nároku dluhem, a tudíž smrt žadatele o takovou dávku má za následně nutně zastavení řízení, neboť povaha věci neumožňuje v řízení pokračovat, proto neobstojí. Předně nelze přisvědčit tvrzení, která „uplatnění u orgánu veřejné moci“ vztahuje pouze k „dluhu“, resp. dle žalovaného pouze najisto postavené pohledávce. Jak bylo uvedeno výše v bodě [10] tohoto usnesení, povaha věci připouští pokračovat v řízení s procesními nástupci v případě, že jde o pohledávky i.) *uznané* nebo ii.) *uplatněné* u orgánu veřejné moci podle § 1475 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Postačí tedy, pokud měla zesnulá osoba určité právo, které je *uplatněno* u orgánu veřejné moci, byť nejde nutně o pohledávku najisto postavenou pravomocným rozhodnutím orgánu veřejné moci. Ostatně právě to přísluší posoudit a učinit orgánům veřejné moci, u nichž je takové právo uplatněno.

[13] O právě tuto situaci jde v projednávané věci. Žadatelka před svým úmrtím uplatnila své *právo na zaplacení jednorázové peněžní částky ve výši 300 000 Kč jako odškodnění státu za nezákonnou sterilizaci podle zákona č. 297/2021 Sb.* Žadatelka přitom v souladu s § 4 odst. 2 citovaného zákona toto své právo uplatnila u příslušného orgánu veřejné moci, konkrétně žalovaného, a to žádostí ze dne 14. 1. 2022. Tento její nárok, byť je jeho osud s ohledem na stále probíhající řízení nejistý, tak tvoří součást pozůstalosti žadatelky ve smyslu § 1475 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného, kterým o tomto nároku rozhodl, je tak věcí, jejíž povaha připouští v řízení pokračovat s procesními nástupci žadatele ve smyslu § 107 odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s.

[14] Na uvedeném závěru nic nemění ani fakt, že o nároku na poskytnutí peněžité částky podle zákona č. 297/2021 Sb. rozhoduje orgán veřejné moci (žalovaný). Smyslem práva daného citovaným zákonem je zajistit odškodnění obětí protiprávních sterilizací, za které je odpovědný stát, jak výslovně potvrzuje i důvodová zpráva k zákonu č. 297/2021 Sb. Byť jde tedy o nárok přiznaný předpisem veřejného práva, svojí podstatou má blíže spíše k soukromoprávním nárokům na náhradu újmy způsobené na zdraví. Nicméně právě soukromoprávní nároky na náhradu újmy na zdraví přitom postačí uplatnit u soudu, aby se staly součástí pozůstalosti ve smyslu § 1475 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., byť jejich osud (resp. určení, zda je tato pohledávka skutečně po právu) bude autoritativně postaven najisto

až jeho pravomocným rozhodnutím (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 25 Cdo 3556/2016). Stejně je třeba postupovat právě i v případě nároku dle zákona č. 297/2021 Sb.; pro jiný přístup není žádný rozumný důvod.

[15] Nejvyšší správní soud proto přistoupil k druhé otázce, tedy určení právních nástupců žadatelky, s nimiž má být v řízení pokračováno na straně žalobců.

[16] Za tím účelem Nejvyšší správní soud vyšel ze sdělení JUDr. Jarmily Valigurové ze dne 29. 12. 2023, která jako pověřená soudní komisařka Okresním soudem v Ostravě sdělila, že dědické řízení ve věci žadatelky bylo skončeno usnesením Okresního soudu v Ostravě ze dne 26. 9. 2023, č. j. 99 D 2122/2022-37, podle něhož dědici žadatelky jsou:

1. zůst. manžel **O. H.**,
2. zůst. syn **M. H.**,
3. zůst. dcera **A. H.**,
4. zůst. dcera **L. D.**,
5. zůst. dcera **B. K.**,

[17] Nejvyšší správní soud si pro úplnost vyžádal rovněž usnesení Okresního soudu v Ostravě ze dne 26. 9. 2023, č. j. 99 D 2122/2022-37, jímž bylo rozhodnuto ve věci řízení o pozůstalosti žadatelky. Toto usnesení potvrdilo výše vymezený okruh dědiců žadatelky.

[18] Nejvyšší správní soud nepřehlédl, že citovaným usnesením Okresní soud v Ostravě schválil dohodu dědiců o rozdělení pozůstalosti, dle níž žadatelčin manžel O.H. nabyl pohledávku z titulu vypořádání společného jmění manželů, zatímco ostatní dědici (žadatelčiny děti) nenabývají z pozůstalosti ničeho. Nárok na poskytnutí jednorázové peněžní částky za protiprávně provedenou sterilizaci podle zákona č. 297/2021 Sb. přitom není v citovaném usnesení výslovně vymezen. Stejně tak jej nevymezuje ani následné usnesení Okresního soudu v Ostravě ze dne 14. 2. 2024, č. j. 99 D 2122/2023-81, jímž byly provedeny úkony ve věci dodatečného řízení o pozůstalosti po žadatelce, a to tak, že opět došlo ke schválení dohody pozůstalého manžela s ostatními dědici.

[19] Nejvyšší správní soud nicméně nepovažuje za účelné v tomto okamžiku přerušit řízení a iniciovat zahájení dodatečného dědického řízení, pokud jde o rozdělení pozůstalosti ohledně nároku dle zákona č. 297/2021 Sb., o který se jedná v projednávané věci, jelikož dosud nebylo o oprávněnosti žádosti žadatelky pravomocně rozhodnuto. Za této situace podle názoru Nejvyššího správního soudu postačí, že z dostupných usnesení ve věcech řízení o pozůstalosti žadatelky jednoznačně plyne, kdo jsou dědici zůstavitelky, a tudíž které osoby vstoupily do jejích práv a povinností, aby s nimi mohl Nejvyšší správní soud v řízení pokračovat. Případné dodatečné dědické řízení tak bude nezbytné provést za situace, pokud bude peněžitá částka dle zákona č. 297/2021 Sb. pravomocně přiznána.

[20] Nejvyšší správní soud tedy uzavírá, že povaha věci umožňuje po smrti žadatelky, dosavadní žalobkyně, pokračovat v řízení o kasační stížnosti s jejími právními nástupci (dědici), kteří vstoupili do jejích práv a povinností (§ 107 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s.). V řízení tak na straně žalobkyně bude pokračovat manželem žadatelky: a) **O. H.**, a dále s dětmi žadatelky: b) **M. H.**, c) **A.H.**, d) **L. D.**, e) **B. K.**, všichni právně zastoupeni Mgr. Davidem Strupkem, advokátem.

pokračování

P o u ě n í: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 17. června 2024

Mgr. Michal Bobek
předseda senátu